

Рік VI.

Р. 1897 кн. VI.

Том XX.

ПЕРУЧЕНО
1894

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VI Jahrgang.

1897, VI B.

Band XX.

У ЛЬВОВІ, 1897.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

ЗМІСТ ХХ ТОМУ.

1. Галицьке боярство XII—XIII в., відчит Михайла Грушевського . . . . . с. 1—20
2. Варлаам і Йоасаф, старохристиянський духовний роман і його літературна історія, написав Др. Іван Франко (кінець) . . . . . с. 135—202
3. Кілька віршів Івана Некрашевича, подав Олександр Лотоцький . . . . . с. 1—10
4. Miscellanea: а) Королівський дозвіл на викуп Камінецького староства—1456 р., под. М. Грушевський; б) Бібліографічні рідкості, II, под. Др. І. Франко . . . . . с. 1—6
5. Наукова Хроніка: Огляд часописей за 1896 р. — Часописи видавані по-за Україною . . . . . с. 1—40
6. Бібліографія (рецензії й справоздання, зміст на с. 46) . . . . . с. 1—48
7. Від Редакції . . . . . с. 1—2

Inhalt des XX Bandes.

1. Galicische Bojaren im XII und XIII Jarh., von M. Hrušewskyj . . . . . S. 1—20
  2. Warlaam und Joasaph, ein altchristlicher geistlicher Roman und seine literarische Geschichte, von Dr. I. Franko (Schluss) . . . . . 135—202
  3. Einige Gedichte des Iwan Nekrašewič, mitgetheilt von Alexander Lotočkyj . . . . . 1—10
  4. Miscellanea . . . . . 1—6
  5. Wissenschaftliche Chronik: Uebersicht der Zeitschriften für das J. 1896 (Schluss) . . . . . 1—40
  6. Bibliographie . . . . . 1—48
  7. Redactionelle Notiz . . . . . 1—2
- Inhalt voriger Bände siehe letzte Seiten des Buches.

Адреса Товариства: **Львів, Академічна 8.**
Adresse der Gesellschaft: **Lemberg, Akademiestrasse 8.**

Рік VI.

Р. 1897 кн. VI.

Том XX.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VI Jahrgang.

1897, VI B.

Band XX.

У ЛЬВОВІ, 1897.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Э. Фонъ-Штернъ — О поддѣлкѣ предметовъ классической древности на югѣ Россіи (Журналъ Министерства Народ. Просвѣщенія 1896, XII с. 129—159).

Фальсифікація античних старинностей на українськiм Чорноморю, території колишніх грецьких кольоній й багатих античних находок, стала за остатніх кільканадцять літ приберати дуже великі розміри. Підробляють ся глиняні вироби, написи і останніми часами особливо — золоті окраси; фальсифікати останніми часами виробляють ся так зручно, що й спеціалісти нерас ловились на принаду. Неб. Е. Курціус колись читав реферат про ольбійську діалему, що показала ся потім фальшивою, а недавно признана фальсифікатом куплена Люврьським музеєм корона царя Сайтаферна в Ольбії, і з сього вивязалась європейська полеміка між оборонцями автентичности й противниками; підроблені ніби ольбійські і т. под. річи стрічають ся в значнім числі в музеях. Се все звернуло особливу увагу на сі фальсифікати: д. Латишов писав недавно про підроблені написи, д. Делягард і д. Штерн про підроблені річи (в Записках одеського історич. товариства), а на останнім археологічнім конгресі в Ризі д. Штерн виступив з рефератом, що про нього тепер говоримо: він переглядає тут ріжні категорії фальсифікатів і особливу увагу звертає на золоті вироби (ширше говорить він про люврьську корону Сайтаферна, доводячи її неправдивість): задачою його було меж иньшим — щоб конгрес взявсь до наради над способами винищення сїєї фабрикації фальсифікатів; одначе якихось практичних способів для того не знайдено, і конгрес прийняв лише резолюцію самого референта: опублікувати на головних європейських мовах обіжник про фальсифікацію для популяризації в кругах учених і збирачів.

Д. Штерн меж иньшим згадує про фальсифікацію старинностей т. зв. великокняжого періода в Києві. Хоч фабрикація їх, скільки знаємо, і не прибрала ще такої великості, як античних старинностей (між иньшим — через меньшу приступність взірців), одначе було-б дуже пожаданим, щоб і на сю фабрикацію завчасу звернено увагу, як се тепер стало ся в чорноморськими антиками.

М. Г.

Andrzeja Kucharskiego relacya z naukowej podróży po Słowacyi (Spiżu) 1827 roku (Lud 1896, ст. 1—5).

Статя ся невеличка, але дуже цікава для нас тому, що в ній є місця про Угорських Русинів. Місця ті наведу в цілости, наперед скажу однакож кілька слів про Кухарського для зрозуміння річи. Андрій Кухарський (ур. 1795, † 1862), польський фієлдьольог і етнограф, подорожував на кошт варшавської едукacyjної власти пять літ по Словян-

щині, бажаючи тим способом приготувати ся на професора славянських мов в варшавському університеті. В Празі завінав ся він в В. Ганкою, навязав з ним дружні зносини і потім вислав йому в своїй подорожі досить подрібні справозданя. Лист, в котрім подане справоздане в подорожі по Словаччині, писаний з Відня. До „Lud-y“ подав його покійний Е. Єлінек.

„З Нітри, пише Кухарский, завернув я умисно до Egyhazas Matgoth, щоби познакомити ся з Тапліцом. В тих сторонах визначає ся словацька мова своєю оригінальністю. Многим особливим річам не міг я надивувати ся. Для граматики словацького вони дуже важні. Матерія язикова майже польська, форма коли не чеська або моравська, то руська. Спосіб виговорюваня деяких звуків властивий лишень їм одним“.

„Ідучи зі Щавниці на північ що-раз глубше в Карпати на Банську Бистрицю і Роженберґ в столиці Ліптавській надивав я знов тут мову дуже відмінну. Слова і вислови ані польські, ані чеські, але мимо того многим Словакам незнані. Дивна річ, що зараз на перший вид достеріг я подібність тутейшої мови з мовою Лужицьких Сербів. Дальше до столиці Оравської і вже на самій Ораві можна почути слова чеські, польські і правдиві словацькі, так що обізаному з тими мовами не трудно осудити, що язик словянський тих околиць не повстав виключно з зіткнення язика чеського з польським, але що то язик оригінальний, славянський язик мабуть старої великої Хорватії, але відмінний від старословянського язика Кирила і Методія“.

„Власне в полудневій часті Спіжу починає ся твердий диялект польсько-словянський. Твердий кажу, бо намість чесь. *t'* або польського *é* уживають *ц*, намість *d'* або *dž*, твердого *дз* і т. д.¹⁾ На Спіжу починають ся також оселі Руснаків, що тягнуть ся що-раз густійше на схід, але мова виробляє ся тут одна, польсько-словацька і Руснака не розуміє ся тут инакше, лише як вірника церкви словянського обряду східного злученого з зверхністю західною. Се так звані уніяти, у котрих набоженство відбуває ся в старословянській мові. Проповіди, які у них рідко бувають, залежуть від проповідника; він, коли є родом з тих околиць, говорить до народа з польська по словацьки²⁾, коли же

¹⁾ Такі самі признаки має диялект, яким говорять Русини, що через зісловачене становлюють немов перехід від Русинів до Словаків. Очевидно тут подано за мало тих признак, щоби на їх підставі можна як небудь зацитувати.

²⁾ Автор хоче конечно в тих околицях добачити вплив польський і все вїздить з ним на верх; тимчасом, коли вплив польський був в тій околиці, то мінімальний і на його підставі не можна цілкомито називати тамошний диялект польсько-словацьким.

є родом з Марамороської столиці, де вже говорять по руськи¹⁾, мусять пословачені Русини слухати руської проповіді.

З Кешмарку, де я відвідав пп. професорів Славковського і Бенедиктого, пустив ся я на Левочу аж до Кошиць. Тутешні пп. академіки не вміли мені нічого розказати про Сотаків²⁾, але чуючи про них дещо від пастора Сандора в Левочі³⁾, удав ся я до Пряшова і відвідав тут уніяцького єпископа Тарковича. Поважний той старець почув величезну радість з причини моєї подорожі. Допитував ся про о. Добровського. Від Бардичева їхав я все в Угорщині Карпатами на Гуменне, Унгвар, Мункачово⁴⁾ аж до Густа в Марамороській столиці, відкрив *hanc terram incognitam* Шафарика і найшов надто чесного і ученого мужа в Унгварі в особі уніяцького пароха о. Лучкая, котрий задумує, за охочений мною, описати все-те, що ми з словянського погляду хотіли би знати про Руснаків Угорських. Сам списав я, що міг. Словаків пр. під Татрами називають спиські Німці Вінадами. Одна Німка, коли я до неї заговорив по словянськи, відповіла мені: *nichts windisch!* Вкінці дослідив я тут ґрунтовно, що то є Сотакі і переконав ся, як дивно недорічні річі плетено до тепер про них. Я дав про них статю (де вона?) Колярови. Що до язика руснацького, то в самій столиці Марамороській є він троякий⁵⁾. Ті що живуть на границі Галичини прозивані Росіянами⁶⁾. Тих, що живуть в глибині краю, прозивають другі Бляхами.

В цілім протягу моєї подорожі, не багато находячи літератури і рукописів, збирав я всюди тим пильнійше пісні народні (деж вони?), слідив оселі словянські і обичаї так, що моя подорож важна і з погляду лінгвістичного і етнографічного.

1) З сього видно, що автор мало знав руську мову, коли зо Спіжу зайшов до Марамороша і аж там найшов руську мову; як звісно, се послідний комітат висунений на схід, в котрім живуть Русини; всі інші стоять на захід. Навіть мадярські офіціальні статистики не заперечують того.

2) Сотакі то Русини, що намість „що“ говорять „со“. Мимо дальшого, що говорять про них Кухарский, він не зачислює їх до Русинів.

3) Інтересно булоб дізнати ся, чи між Сотаками нема Протестантів і кілько.

4) То дивне, що тут Кух. не дізнав ся нічого про Русинів; а прецінь Лучкая, з котрим Кухарский записнав ся, міг його добре поінформувати в сій справі.

5) Справді в Марамороши є три діалекти, що ріжнють ся від себе вимовою корінної букви „о“. Її виворюють як і (віл), ѱ (німецьке, віз) і у (вуз). На заході (Земплин) є діалект о (воз).

6) Такого не чув я нігде в своїй подорожі по Угорській Русі. Натомість загально знане, що Угорські Русини Галицьких прозивають „Поляками“ тому, що вони з „Польщі“ (давної).

„Стан спеціально Руснаків оплаканий¹⁾). Всіх тутешніх Словян Німці старають ся опімежити, а Мадяри омадяризувати. В Левочи сказано мені виразно: Die slowakische Sprache soll ausgerottet werden“.

Жаль, що до тепер так мало людей вступало в сліди Кухарського і так мало цікавило ся угорськими Русинами, бо досліді збирані між ними чи то для лінгвіста чи то для етнографа могли би виказати величезні результати.

В. Гнатюк.

А. Баловъ — Къ вопросу о характерѣ и значеніи древнихъ Купальскихъ обрядовъ и игрищъ (Живая Старина, 1896, ст. 133—142).

Афанасев, написавши обширну працю п. з. „Поэтические воззрѣнія Славянъ на природу“ став ся загально звістним, як оден з найбільших прихильників мітольоґічної школи. Праця його стратила нині своє значіння, чого й можна було сподівати ся по її фантастичних, часто нічим не попертих виводах і теоріях. В праці тій старав ся Афанасев пояснити між иньшим і сьвято Купала. Але поясненя його не подобало ся д. А. Балову і в статі наведеній під повисшим наголовком старає ся він подати своє поясненя. Се і не було би зле, противно, колиб лишень д. Балов не зносив ся під небеса на крилах фантазії, але тримав ся землі і ходив по ній як кождий другий чоловік. Колиж бо він робить инакше. Не годить ся в Афанасевим, але йде його слідом і намагаючи фантазиею, пояснює обряд Купала.

Афанасеву здавало ся, що празник Купала сьвяткували на честь повороту сонця з літа на зиму, а разом з тим злучували думку про замираня плодотворних сил природи. Д. Балову здає ся, що „не думка про замираня сил природи лучила ся з празником Купала і забавами, не проводи літа представлявали вони, противно, з ними лучила ся гадка про повну, цілковиту побіду сьвітла над тьмою, тепла над холодом, про повне утвердження сьвітлим богами свого благодатного царства; з празником тим лучила ся думка про свадебну злуку змужнілого сонця в зорею“. Тут нема що казати: справа в обох разях добре пояснена. Дальше Афанасев найшов в купальній пісні слова:

Въ озерѣ самъ богъ купався,
Съ дитками су дитками.

По довгих дослідях дійшов до того, що се ніхто другий, лиш Сьвітовид. Д. Балову видало ся знов се неправдивим; він почав над ним

¹⁾ Видно, що се не нова історія і що вона тягне ся від давна.